

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська політехніка»

Кафедра англійської філології та перекладу

Методичні вказівки
до практичних занять з навчальної дисципліни
«Латинська мова»
для здобувачів 1 курсу
денна (заочна) форми навчання

Для здобувачів інституту: українсько-німецького навчально-наукового

Рівень підготовки – перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність – 035 Філологія

Освітня програма – Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська

Затверджено
на засіданні кафедри
англійської філології та перекладу
Протокол № 1 від 29.08. 2024 р.

ОДЕСА
2024

Методичні вказівки до практичних занять з навчальної дисципліни «Латинська мова» для здобувачів I курсу денна (заочна) форма навчання спеціальності 035 Філологія, освітня програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», денна (заочна) форми навчання / Мітіна О.М., Громко Т.В. Одеса.ОНПУ, 2024.11с.

Розробили: Мітіна О.М., к.філол.н., доцент
Громко Т.В.. д.філол.н., доцент

Рецензент: Майстренко Л.В. к.філол.н., доцент

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Латинська мова» мають на меті допомогти здобувачам оволодіти основами латинської мови через практичне застосування граматичних правил, збагачення лексичного запасу та вдосконалення навичок перекладу. Вказівки містять завдання, що сприяють розвитку мовленнєвих умінь, допомагають засвоїти ключові мовні конструкції та терміни, а також підготувати здобувачів до роботи з латинськими текстами в різних наукових сферах.

Зміст

ВСТУП.....	4
<u>Практичне заняття № 1</u>	
Вступ. Латинська мова у міжнародній науковій термінології. Латинський алфавіт. Вимова приголосних та голосних. Буквосполучення. Наголос.....	5
<u>Практичне заняття № 2</u>	
Іменник. Прикметник. П'ять відмін іменників. Особливості третьої відміни. Узгодження прикметника з іменником. Латинські прислів'я та крилаті вислови.....	6
<u>Практичне заняття № 3</u>	
Ступені порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння прикметників. Описовий спосіб утворення ступенів порівняння прикметників. Латинські прислів'я та крилаті вислови.....	7
<u>Практичне заняття № 4</u>	
Дієслово. Чотири дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану. Дієслівне керування відмінками. Минулий час дійсного способу активного та пасивного стану. Майбутній час (І) дійсного способу активного та пасивного стану. Латинські прислів'я та крилаті вислови.....	7
<u>Практичне заняття № 5</u>	
Присвійні займенники. Особові займенники. Зворотний займенник. Вказівний займенник is, ea, id. Означальний займенник idem, eadem, idem. Займенникові прикметники. Єднальні сполучники. Латинські прислів'я та крилаті вислови.....	8
<u>Практичне заняття № 6</u>	
Прислівники, їх утворення та ступені порівняння. Числівники. Числівники кількісні. Числівники порядкові. Синтаксис числівників. Числівники розділові й числівники прислівникові. Цифрове позначення числівників. Римський календар. Римські міри й гроші. Латинські прислів'я та крилаті вислови.....	8
<u>Практичне заняття № 7</u>	
Умовний спосіб. Єднальні сполучники. Синтаксис складного речення. Правило послідовності часів (consecutio temporum). Латинські прислів'я та крилаті вислови.....	8
Тексти.....	9
Список використаної літератури.....	11

Вступ

Викладання латинської мови студентам-філологам сприяє виробленню наукового підходу до мовних явищ. Вивчення латинської фонетики, граматики та лексики дозволяє студентам отримати уявлення про систему мови, прослідкувати спорідненість латинської мови з іншими індоєвропейськими мовами, полегшити засвоєння сучасних романських мов.

Основна **мета** курсу латинської мови полягає у оволодінні студентами системою знань з які допоможуть отримати можливість читати в оригіналі твори давньоримської літератури, середньовічних текстів латинською мовою, творів античних філософів.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни "Латинська мова" є:

- Ознайомити студентів із загальноосвітнім значенням латинської мови
- дати потрібний обсяг знань із нормативної граматики латинської мови
- Надати кінцеве уявлення про латинську граматику
- Прослідкувати за найбільш важливими законами історичної фонетики
- Виявити синтаксичну структуру речення в латинській мові, звернути увагу на можливі варіанти перекладу різних структур на українську мову
- розширити їхній світогляд вивченням латинських прислів'їв та крилатих висловів

В результаті вивчення навчального курсу студент повинен **знати**:

- короткі відомості з історії латинської мови
- правила читання та вимови
- латинський алфавіт, фонетику, наголос
- нормативну граматичну базу
- лексичний мінімум
- студентський гімн, прислів'я та крилаті вислови, латинську термінологію.

вміти:

- розрізняти голосні, приголосні, дифтонги
- поділити на склади
- правильно ставити наголос
- перекладати тексти з латинської на українську мову за допомогою словника
- орієнтуватися в навчальному матеріалі та словнику
- коментувати мовні явища різних рівнів
- грамотно виконувати різного роду розбір одиниць латинської мови
- знати на пам'ять стійкі вирази, запропоновані викладачем

Лекційна частина курсу передбачена у плані підготовки фахівця і має на меті надати теоретичну основу для засвоєння практичних знань та навичок в організації роботи студента.

Практична частина курсу має на меті закріплення теоретичного матеріалу та здобуття практичних навичок. Практичні заняття присвячуються найбільш складним та дискусійним проблемам, що сприяють виробленню у студентів вмінь та навичок застосовувати в практичній діяльності набуті теоретичні знання, використовувати наукові методи та прийоми. На практичних заняттях передбачається перевірка результатів самостійної роботи, граматичний, морфологічний аналіз текстів, переклад текстів. Проведення аналогії на різних рівнях мови в порівнянні з німецькою та українською.

Практичне заняття № 1. Вступ. Латинська мова у міжнародній науковій термінології.

Латинський алфавіт. Вимова приголосних та голосних. Буквосполучення. Наголос.

Буква	Назва	Вимова	Приклад	Українська транскрипція	Переклад
a	a	[a]	ámnis	[ámніс]	річка
B b	бе	[б]	bárbus	[бáрбус]	марена
C c	це	[к], [ц]	carássius/cyprínus	[каráсіус][ціпрі́нус]	карась/ короп
D d	де	[д]	dúrus	[дúрус]	твердий
E e	е	[е]	extérnus	[екстéрнус]	зовнішній
F f	еф	[ф]	fons	[фонс]	джерело
G g	ге	[г]	góbio	[góбіо]	пічкур
H h	га	[г]	hérba	[гéрба]	трава
I i	i	[і]	ídus	[íдус]	в'язь
J j	йота	[й]	rája	[ра́йа]	скат
K k	ка	[к]	kálium	[ка́ліум]	калій
L l	ель	[ль]	lóta	[льо́та]	минь
M m	ем	[м]	máre	[ма́ре]	море
N n	ен	[н]	níger	[ні́гер]	чорний
O o	о	[о]	os	[ос]	кістка
P p	пе	[п]	pérca	[пе́рка]	окунь
Q q	ку	[к]	áqua	[áква]	вода
R r	ер	[р]	rúber	[ру́бер]	червоний
S s	ес	[с], [з]	sálmo /ésox	[са́льмо] [éзокс]	лосось/ щука
T t	те	[т]	tínca	[ті́нка]	лин
U u	у	[у]	únda	[у́нда]	хвиля
V v	ве	[в]	víta	[ві́та]	життя
X x	ікс	[кс], [кз]	xíphias /exémplar	[ксі́фіас][екзéмпляр]	риба-меч/зразок
Y y	іпсилон	[і]	typus	[ті́пус]	тип
Z z	зета	[з], [ц]	zoología /zíncum	[зоольо́гіа] [ці́нкум]	зоологія/ цинк

1. Прочитайте слова, поясніть вимову дифтонгів і диграфів:

Aurora - рання зірка, saccūlum - сторіччя, asra - сра, praeda – здобич, aurcus — золотий, autumnus — осінь, osconomia — економія, ncuter — середній, Augustus — серпневий, foetus — плід, coeruleus — блакитний, proelium — битва, Európa – Європа, eucharistia — благодійність, curus — східний вітер, osnanthium — витяжка з диткого винограду, actas — вік, asr — повітря, роета — поема, poeta - поет.

2. Прочитайте слова, поясніть вимову літери (y):

cytus – клітина, oxydatus – окисний, cyclus – цикл, hydrargurum – ртуть, oxygenium – кисень, embryo — зародок, clepsydra — водяний годинник, stylus – стиль, mythos – міт (міф), hydra – гідра.

3. Прочитайте слова, поясніть правила вимови приголосного [c]:

acidum citricum - лимонна кислота, lucidus - світлий, calcium - кальцій, cylindricus - циліндричний, color - колір, cursus - курс, cancellarius - секретар, caeremonia - свято, святість, insectum - комаха, cucus - зозуля, contumacia - впертість, caecus - сліпий, coelicola - небожитель.

4. Прочитайте слова, поясніть, як звучать латинські [g] nd [h]:

homo - людина, genus - рід, generatio - покоління, geometria - геометрія, geographia - географія, gesticulatio - жестикуляція, progressus - прогрес, gloria - слава, figura — фігура, historia — історія, hortus — сад, hora - година.

5. Прочитайте слова, поясніть, як звучить латинський [l]:

liquor — рідина, linea - лінія, locatio - розміщення, lacrima - сльоза, luna - місяць, mel - мед, lac - молоко, laurus — лавр, lacus - озеро, flumen - ріка.

6. Прочитайте слова, поясніть вимову приголосного[s]:

selectus - вибраний, sulcus - борозна, observatio – спостереження, odiósus - ненависний, Saturnus — Сатурн, scaena — сцена, civitas — держава, basis - основа, sensus - відчуття, sulphur - сірка, plasma - плазма, divisio - поділ, spasmus - спазм, occasio - випадок.

Практичне заняття № 2

Іменник. Прикметник. Пять відмін іменників. Особливості третьої відміни. Узгодження прикметника з іменником. Латинські прислів'я та крилаті вислови.

Завдання. *Прочитайте тексти дотримуючись правил читання. Позначте наголоси.*

Випишіть слова з буквосполученнями: rh, th, qu, ngu, ti, sch.

№1. Tullia et Iulia puellae Romānae sunt. Tunīcae puellārum albae sunt. Puellae in silvam prop̄erant, in silva cantant¹ et saltant. Syra puellas vocat: «Tullia! Iulia! Properāte! Cena parāta iam est!» Puellae Syrae obtemperant, in villam prop̄erant, sed Tullia maesta est et flet. Genae puellae lacrimis madīdae sunt. «Cur, Tullia, fles?» — Syra puellam rogat. Et Tullia: «Poenam timeo, — inquit, — nam tunīca nova iam sordīda est». Syra ridet et puellam novā tunicā ornat. «O, quam bona es, Syra!» — puellae ancillam laudant.

№2. Puēri Romāni cum paedagōgis in scholam propērant. Paedagōgi viri docti, sed servi erant. Puellae domi manent. Puēros magister legēre, scribēre, recitāre docet. Puellas mater domi docet. In tabūla magistrum et discipūlos vidētis. Magister librum habet, puēri tabūlas et stilos tenent. Puēri in tabūlis sententias scribunt, deinde recitant. Magister bonus pulchre¹ recitat, puēri libenter audiunt; magister malus male recitat: puēri dormiunt. Sed magister virgam habet et puēros verbērat. Orbilius, Horatii poētae magister, sevērus erat; Horatius Orbilium per iocum «plagōsum» dicit², nam saepe puēris plagas dat. Discipūli magistri verba memoriā tenent: «Discīte puēri! Non scholae³, sed vitae discīmus!»

№3. De exercītu Romāno. Exercītus Romānus de equitātu et peditātu constābat. Exercītus Romānus pro patria¹ pugnābat et victoriā exercituum gloriam magnam patriae parābat. Exercitui Romāno popūlus gratias agēbat, nam oppīda, vicos, agros, templa deōrum defendēbat. Poētae saepe laudant exercītus, qui (*которые*) patriam defendunt, et de exercituum victoriis saepe narrant. Cornua et tubae exercītum ad pugnam vocant. In tabūla milītem (*воина*), qui (*который*) cornu canit, vides. Etiam cervi cornua habent et cornībus certant. Viri, qui (*которые*) cervos necant, cornua cervōrum servant aut magno pretio vendunt.

Практичне заняття № 3

Ступені порівняння прикметників. Суплетивні ступені порівняння прикметників. Описовий спосіб утворення ступенів порівняння прикметників. Латинські прислів'я та крилаті вислови.

1. Провіdmaняйте словосполучення:

- a) terra incognita (f) - невідома земля;
- б) tabūla rasa (f) - чиста дошка;
- В) persona grata (f) — бажана особа;
- г) nostra victoria magna (f) - наша велика перемога.

2. Визначіть відмінкову форму і число іменників та перекладіть їх українською мовою:

pro forma. sine cura. sub terra. in luna. vitae causa, amicarum gratia, per experientias, extra figuram, de terris. contra naturam, apud mapistras.

3. З текстів 1, 2, 3, 4 виписіть іменники першої та другої відміни. Проаналізуйте іменники письмово.

СХЕМА ГРАМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ІМЕННИКІВ

- 1. Словникова форма іменника.
- 2. Відміна іменника.
- 3. Відмінок та число, у яких вжито іменник у реченні.
- 4. Переклад форми іменника, вжитої у реченні (з урахуванням визначених категорій)

Зразок. Припустімо, необхідно перекласти речення:

Amicitia vitam ornat.

Для адекватного та правильного перекладу необхідно зробити граматичний аналіз форми іменника *vitam*.

У зошиті запис граматичного аналізу повинен виглядати наступним чином:

Vitam – vita, ae f; I; acc. sing.; (кого? що?) життя.

В усній відповіді цей запис повинен бути озвучений так:

Vitam – форма іменника *vita, vitae femininum; declinatio I; accusativus singularis*; (кого? що?) життя.

Практичне заняття № 4

Дієслово. Чотири дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного та пасивного стану. Дієслівне керування відмінками. Минулий час дійсного способу активного та пасивного стану. Майбутній час(I) дійсного способу активного та пасивного стану. Латинські прислів'я та крилаті вислови.

1. З текстів 1, 2, 3, 4 випишіть іменники третьої, четвертої та п'ятої відміни.

Проаналізуйте іменники письмово.

Практичне заняття № 5

Присвійні займенники. Особові займенники. Зворотний займенник. Вказівний займенник *is, ea, id*. Означальний займенник *idem, eadem, idem*. Займенникові прикметники. Єднальні сполучники. Латинські прислів'я та крилаті вислови.

Перекладіть текст 1. проаналізуйте дієслівні форми у тексті.

СХЕМА ГРАМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЄСЛІВНИХ ФОРМ

1. Словникова форма дієслова (для студентів, які не почали вивчення системи перфектум, достатньо вказувати лише першу словникову форму дієслова та форму *infinitivus praesentis activi*).
2. Дієвідміна дієслова.
3. Особа та число, у яких вжито дієслово у реченні.
4. Час, спосіб та стан, у яких вжито дієслово у реченні.
5. Переклад дієслівної форми, вжитої у реченні (з урахуванням визначених категорій).

Зразок. Припустімо, необхідно перекласти речення:

Amicitia vitam ornat.

Для адекватного та правильного перекладу необхідно зробити граматичний аналіз дієслівної форми *ornat*.

У зошиті запис граматичного аналізу повинен виглядати наступним чином:

Ornat – *orno, are; I; 3 sing.; praes. ind. act.*; прикрашає.

В усній відповіді цей запис повинен бути озвучений так:

Ornat – форма від дієслова *orno, ornare; conjugatio I (prima); persona 3 (tertia) singularis; praesens indicativi activi*; прикрашає.

Практичне заняття № 6

Прислівники, їх утворення та ступені порівняння.

Числівники. Числівники кількісні. Числівники порядкові. Синтаксис числівників.

Числівники розділові й числівники прислівникові. Цифрове позначення числівників.

Римський календар. Римські міри й гроші. Латинські прислів'я та крилаті вислови.

Перекладіть тексти 2 та 3. Проаналізуйте дієслівні форми у текстах.

Практичне заняття № 7

Умовний спосіб. Єднальні сполучники. Синтаксис складного речення. Правило послідовності часів (*consecutio temporum*). Латинські прислів'я та крилаті вислови.

Перекладіть тексти 4 та 5. Проаналізуйте дієслівні форми у текстах.

ТЕКСТИ

№1. Tullia et Iulia puellae Romānae sunt. Tunīcae puellārum albae sunt. Puellae in silvam prop̄erant, in silva cantant¹ et saltant. Syra puellas vocat: «Tullia! Iulia! Properāte! Cena parāta iam est!» Puellae Syrae obtemperant, in villam prop̄erant, sed Tullia maesta est et flet. Genae puellae lacrimis madīdae sunt. «Cur, Tullia, fles?» — Syra puellam rogat. Et Tullia: «Poenam timeo, — inquit, — nam tunīca nova iam sordīda est». Syra ridet et puellam novā tunīcā ornat. «O, quam bona es, Syra!» — puellae ancillam laudant.

alba біла

in (с abl.) в; **in silva** в лісі

canto, cantāre співати

salto, saltāre пригати, танцювати

voco, vocāre позіхати

cena, ae обід, їда

parāta, ae приготована, готова

iam вже

obtemp̄ero, obtemperāre слухатися,

коритися

villa, ae вілла, дача

sed але

maesta сумна

flet плаче

gena, ae щока

madīda мокра, волога

lacrimis madīdae мокрі від сліз

lacrima, ae сльоза

poena, ae покарання

timeo я боюсь

inquit говорить

nam бо; адже

sordīda брудна

ridet (вона) сміється

orno, ornāre прикрашати

quam як

bona хороша

es ти є

laudo, laudāre хвалити

№2. Marcus Tullius Cicēro clarus vir Romānus est. Tullius Tulliōlam filiam et Marcum filium valde amat. Tullius Marcum vocat: «Marce, prop̄era ad me¹!» Puer prop̄erat, et Tullius filio librum pulchrum dat. Marcus Tulliōlae librum monstrat. En, Titus Marcum visitat. Titus Marci amīcus est. Marcus amīco quoque librum novum monstrat et fabūlam recitat. «O Tite, — inquit, — quam bonus pater meus est». Marcus Tullius Cicēro Arpīnum, oppīdum in Latio situm, valde amat, nam ibi natus est. Tuscūlum etiam, oppīdum parvum, saepe visitat; ibi villam pulchram habet, ubi cum amīcis saepe de philosophia dispūtat.

clarus, clara, clarum відомий

vir, viri чоловік

vir Romānus римлянин (*досл.*: римський чоловік)

valde дуже, сильно

amo, amāre любити

ad (с асс.) до; **ad me** до мене

liber, libri книга

pulcher, pulchra, pulchrum гарний

monstro, monstrāre показувати

en ось, раптом

amīcus, amīci друг; *ср.*: аміса подруга

quoque також

novus, nova, novum новий

fabūla, ae розповідь, басня; *ср.*: фабула

recito, recitāre читати вголос

inquit (лише в 3-й. ос.) говорить

quam як

bonus, bona, bonum хороший

meus, mea, meum мій

oppīdum, oppīdi місто

situs, sita, situm розміщений

nam бо

ibi там

natus est (він) народився

etiam = quoque також

parvus, parva, parvum маленький
saepe часто

dispūto, disputāre міркувати; *ср.*: диспут

.....
№3. In villa opulenti viri Romāni multi servi labōrant. Multi domīni sevēri sunt, servos saepe vitupērant et puniunt. Servi sevēros domīnos non amant, sed timent. Bonos domīnos servi laudant et amant. Etiam Marcus Tullius Cicēro multos servos habet. Tiro servus domīnum suum et Marcum, domīni filium, valde amat. «Ubi Tiro est?» — Marcus rogat. At pater: «Tiro in cubicūlo suo manet, nam aeger est». Tullius medīcos vocat et rogat: «O viri boni! Servum meum curāte! Tiro vir bonus, doctus, et amīcus meus est». Medīci perīti servum curant, Cicēro medīcis gratias agit et praemium dat.

opulentus, a, um заможний, багатий
multi, multae, multa багаточисельні,
більшість
labōro, āre працювати
domīnus, i хазяїн
sevērus, a, um суворий
vitupēro, āre ругати
puniunt они карати
sed але
habeo, ēre мати

suus, sua, suum свій
at a, але
cubicūlum, i спальня
maneo, ēre залишатися, перебувати
medīcus, i лікар
curo, āre лікувати
doctus, a, um вчений, освічений
perītus, a, um досвідчений
praemium, i нагорода

.....
№4. Facetiae. Amīcae Barbāram puellūlam visitant. In mensa liba dulcia sunt. Sophia, Barbārae amīca, clamat: «O, quam bona liba! Optīma liba! Numquam apud te tam bona liba erant! Est-ne apud vos nova coqua an nova mater?»

puellūla зменшувальне
від **puella**; *ср.*: Tulliōla
mensa, ae стіл
clamo, āre кричати, викрикувати
libum, i пиріг, печиво
liba dulcia солодке печиво, солодкі
пиріжки
optīmus дуже хороший, відмінний

numquam ніколи
apud te у тебе
apud vos у вас
erant (вони) були
est-ne чи є
coqua, ae кухарка
an або

.....
№5. Latium in Italia est. Incōlae Latii Latīni erant. Latium patria linguae Latīnae erat. Multae et pulchrae¹ villae virōrum Romanōrum in Italia erant. «Cur heri in schola non eras?» — Titus Marcum rogat. Et Marcus: «Cum paedagōgo meo, — inquit, — in villā nostrā eram. Tusculānum pulchrum est. Placet-ne² tibi villā nostrā?» «Valde mihi³ placet, — Titus respondet, — et Tusculānum vestrum libenter visito; in horto, ubi plantae pulchrae sunt, ambulāre mihi placet».

incōla, ae m житель
heri вчора
paedagōgus, i вихователь
placeo, ēre подабається
libenter охоче

hortus, i сад
planta, ae рослина
ambūlo, āre гуляти
mihi мені
tibi тобі

.....
Список використаної літератури

ОСНОВНА

1. Скорина Л.П. Латинсько-український, українсько-латинський словник / Л.П.Скорина, О.А.Скорина. К.: Обереги, 2004. – 448 с. | 5 шт. |
2. Трофимук М. Латинсько-український словник / Трофимук М., Трофимук О.- Львів: ЛБА, 2001.-694с. | 2 шт. |
3. Чернявський М.Н. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: Підручник / М.Н.Чернявський.-3-є вид.: М.: Медицина, 1994.-384с. | 1 шт. |
4. Ухаль М.М. Латинська мова: підручник / М.М. Ухаль. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2017. 320 с.
- 5.Хайнц Адам .Латинська мова: навчальний посібник / Адам Хайнц ; переклад із польської мови О. М. Кобякова, І. К. Кобякової. Суми: Сумський державний університет, 2020. 143 с.https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/77668/3/Khaints_Latynska.pdf;jseessionid=5CF65C955CFC18A0FAFC471E6D8EFD8BE
- 6.Шведов С.А. Латинська мова: Підручник для гуманітар. фак-тів / С.А. Шведов.- Х.:ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2005.- 320 с. | 1 шт. |

Додаткова рекомендована література:

1. Дяків О.Ю., Петришин М.Й. Латинська мова (тексти і завдання) : [Практикум] / О.Ю. Дяків, М.Й. Петришин. Івано-Франківськ: НАІР, 2012. – С. 35 – 43, 140 – 144. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://studfiles.net/preview/5259900/>
2. Латинська мова. Конспект лекцій Укладачі – проф. Шинкарук В.Д. доц. Харченко С.В. 44с. [Електронний ресурс].
https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u51/konspekt_lekciy_latina_2018.pdf
3. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова : Підручник / В.Д. Литвинов, Л.П. Скорина – К., Вища школа, 1990 (2012). 247 с. [Електронний ресурс].
<http://lib.kdais.kiev.ua/files/latin%20litvinov.pdf>
4. Оленич Р.М. Латинська мова / Р.М. Оленич. – Львів : Світ, 2001. – С. 65 – 70 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://194.44.152.155/elib/local/sk574199.pdf>
5. Скорина Л.П., Чуракова Л.П. Латинська мова для юристів: Підручник / За ред. С.В. Семчинського – 2-е вид., виправлене і доповнене. – К.: Атака, 2001. – 416 с. [Електронний ресурс]. <http://194.44.152.155/elib/local/sk694913.pdf>
6. Шинкарук В.Д. Роль латинської мови у підготовці майбутніх філологів / В.Д. Шинкарук, С.М. Амеліна // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки» / Редкол.: С. М. Ніколаєнко, (відп. ред) та ін. К.: Міленіум, 2018. Вип. 292.https://www.researchgate.net/publication/357173624_Rol_latinskoj_movi_u_pidgotovci_majbutnih_filologiv